

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXI. (15)

No. (Štev.) 8

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

22. februarja (febrero) 1962

Tito in Hodža

Ko je Albanija prekinila odnose z ZSSR odn. obratno, ko je ZSSR prekinila odnose z Albanijo, smo v tedenskem članku v našem tedniku med drugim zapisali, da se je Titov pogled uprl iz Beograda proti Tirani, ker ima v tem oziru zavarovan hrbet iz vzhodno-komunistične Evrope za pritisk na ta uporni satelit.

Iz komentarjev evropskega in severnoameriškega časopisja o albanskem problemu, med njimi iz komentarja Sulzbergerja, evropskega strokovnjaka dnevnika The New York Times, je razvidno, da je Hruščev sporočil Titu, da „bi mu ugajalo“, če bi Jugoslavija izvedla kakršno koli akcijo, s katero bi „vzpostavila red“ v Albaniji.

Na drugi strani je znano, da albanski rdeči diktator, ki se je sedaj popolnoma predal Pekingju, že dolge mesece preganja Titove agente in obtožuje Tita, da skuša ugonobiti njegov režim. V Tirani je Hodža izvedel vrsto procesov, na katerih je obsodil na smrt vrsto vojunov in saboterjev, vse v Titovi službi. Še posebej je dal Hodža v zadnjih tednih zastražiti vso jugoslovansko-albansko mejo.

Albanska KP je bila do leta 1948 praktično podružnica Titove KP. Med drugo svetovno vojno je imelo Titovo partizanstvo vpliv v Albaniji ter je z njegove in sovjetske pomoči ob koncu vojne partija zavladovala tudi v Albaniji. Ko je leta 1948 Tito „prelomil“ s Stalinom, se je Hodža odločno postavil na Stalinovo stran. Tito se takrat Albanije ni drznil dotakniti, ker je imela vso zaščito Moskve.

Danes je položaj drugačen. Albanijo ne ščiti več sovjetsko orožje. Nasprotno: uničenje stalinističnega režima v Albaniji bi Hruščevu zelo ugajalo. Poročila iz Moskve vedo povedati, da bi Hruščev takoj priznal vzpostavitev stalinističnega režima v Albaniji.

Kakor se je Hruščev iz osebnih razlogov lotil Stalina in ga zbrisal s površja ZSSR — iz mentalitet mnogih sovjetov ga še ni mogel — tako se je brezobzirno spravil v borbo tudi proti še živim pristašem Stalina, doma in v tujini. Ena takih njegovih tarč sta tudi albanski diktator Hodža in njegova stalinistična skupina. Organiziral je gospodarsko blokado Albanije. Medtem je dal Hodža zapreti na desetine članov svoje mornarice, ki so prej študirali v sovjetskih mornariških akademijah.

Edina komunistična država, ki danes podpira Albanijo, je rdeča Kitajska. Toda ta je daleč. Vendar se je prav zaradi Albanije rdeča Kitajska sedaj prvič usidrila tudi v Evropi. Z ogromnimi stroški pošilja v Albanijo petroleje, živila in drugo blago. Kljub svoji gospodarski krizi rdeča Kitajska tvega in pošilja v Albanijo na desetine svojih gospodarskih, političnih in vojaških strokovnjakov, da bi utrdili Hodžov režim.

Na drugi strani Albanija sama sedaj išče stikov tudi z Zapadom. Tako se je prvič po drugi svetovni vojni zgodilo, da so začeli v Albanijo prihajati italijanski trgovci, albanska trgovska delegacija pa križari po Italiji. Prav tako se je za Albanijo začela zanimati sedaj tudi Grčija — preko nekega nevtralnega posaništva — čeprav še vedno ni podpisala z njo mirovne pogodbe in še vedno zahteva od nje del ozemlja, ki ga je zavojevala med grško-italijansko vojno tik pred drugo svetovno vojno.

Pred nekaj dnevi pa se je zgodil še en važen dogodek. Titovo zunanje ministrstvo je objavilo, da je obrambna pogodba med Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo znana že „mrtva“. To pogodbo je, kakor zanes, Jugoslavija sklenila z Grčijo in Turčijo kmalu po sporu s Stalinom.

Kot neposreden sosed je Hodža danes za Tita najbolj osovražen stalinist. Med obema se bje takorekoč osebna bitka na življenje in smrt. Hodža je odločno branil Stalina proti Titu, danes pa je odločno na strani rdeče Kitajske, ki skoro dnevno napada „revizionistične titovce“. Hodža poleg tega zahteva od Tita „vrnitev“ dela Jugoslavije, ki je naseljen z Albanci.

Zgotaj omenjeni komentatorji pa gredo v svojih izjavah tako daleč, da trdijo še tole: V tem trenutku se Hodža nahaja praktično brez obrambe in brez dejanske zaslombe. Rdeča Kitajska se

JOHN GLENN V VESOLJU

Ameriški astronaut John Glenn je v torek, 20. t. m. dopoldne odletel z raketo Atlas v kapsuli Mercury na trikratni polet okoli našega planeta. Odlet je po televiziji opazoval tudi ameriški predsednik Kennedy. Iz kapsule je Glenn sporočil, da se mu je nudil odličan pogled na zemljo in da je normalno opravljal v kapsuli naloge, ki

so mu bile poverjene. Letal je v višini med 225 km in 160 km nad zemljo. Vrnil se je iz vesolja popoldne, ko je kapsula padla v morje približno 800 km jugovzhodno od Cap Cañaverale, od koder so jo dvignili na ladjo. Zemeljsko oblo je Glenn v kapsuli obkrožal v 89 minutah s hitrostjo 28.500 km na uro. Glenn je tretji zemljan, ki je doslej letal po vesolju.

Sporazum; Francija in alžir. uporniki

Pa sedmih letih krvave borbe med alžirskimi uporniki in Francijo so v Parizu v ponedeljek objavili, da so uporniški delegati in delegati franloske vlade sklenili sporazum o prenehanju sovražnosti. Sporazum je bil dosežen minulo nedeljo zvečer po točno enem tednu pogajanj na tajnih sestankih na francoskem teritoriju blizu švicarske meje.

Glavne točke sporazuma so naslednje:

Francija bo podelila Alžircem pravico do samoodločbe; v kratkem bodo sestavili začasni izvršni odbor, sestavljen iz muslimanov in Evropejcev s sedežem v Rocher Noir, vzhodno od mesta Alžira. Odboru bo predsedoval musliman. Odbor bo vodil Alžir za dobo šest do devet mesecev. Mešane oborožene sile 30 do 40 tisoč moč, verjetno pod muslimanskim poveljnikom, bodo odgovorne v tej dobi za vzdrževanje miru in reda v Alžiru. Prav tako bo v Alžiru začasno ostala še večina 400.000 moč francoske vojske.

Po šestih mesecih bo v Alžiru izveden plebiscit, pri katerem bo sodelovalo vse prebivalstvo, muslimansko in evropsko. Ta plebiscit bo odločil, ali bo Alžir postal popolnoma neodvisna država ali pa bo povezana s Francijo. Če bo, kakor menijo, da bo večina glasov

za popolno neodvisnost, bo Francija takoj priznala suvereno alžirsko republiko.

Francija bo obdržala nekatera oporišča v Alžiru še več let. Prav tako bosta Francija in Alžir skupno žrpali petrolejska ležišča v Sahari. Vsem 1.100.000 evropskim naseljencem v Alžiru bodo zagotovljene vse pravice enakopravnosti v minulo sredo.

Ta sporazum mora sedaj potrditi De Gaulle in njegova vlada, prav tako pa tudi uporniška vlada v izgnanstvu ter 60 članski uporniški parlament (ali kakor se imenuje Narodni odbor za alžirsko revolucijo). Ta parlament je imel napovedan sestanek v libijski prestolnici Tripelji za minulo sredo.

Ko bo sporazum potrjen od obeh strani, bo premirje podpisano na formalnem sestanku med zastopniki upornikov in francoske vlade neke v Franciji v naslednjih osmih ali desetih dneh.

Francoska tajna organizacija, ki krvavo nastopa proti neodvisnosti Alžira, je v zadnjih dneh izvedla nove bombne atentate tako v Franciji kakor v Alžiru. Francoska vojska je v torek dobila ukaz obkoliti vsa večja alžirska mesta in z vsemi sredstvi preprečiti tajni organizaciji izvedbo upora ali državljanske vojne v Alžiru.

Za kulisami spora Moskva - Peking

Eden od vzrokov spora med Maočetungom in Hruščevom je, kakor so mogli izvedeti zahodni opazovalci razvoja dogodkov med obema komunističnima velikanoma, bivši rdeči kitajski obrambni minister maršal Peng Teh-huai. Maršal Peng je leta 1930 izstopil iz Čangkajškove stranke Kuomintang in se pridružil Maočetungu in kitajski KP. Ostal pa je vodja konservativnega krila kitajske KP in politbiroja. Ko je leta 1959 maršal Peng potoval v Albanijo, se je na potu ustavil pri Hruščevu v

zaradi Albanije ne bi dejansko, pač pa morda samo z besedami, spopadla z Moskvjo. Zato da Tito resno misli pritisniti na Albanijo, zlasti še, ker bi bil danes z njegovega vidika, računajoč na položaj tkzv. neopredeljenih držav, s katerimi je povezan, najprikladnejši trenutek za to.

Nehru, vodja bloka neopredeljenih držav, je izgubil prestiž zaradi napada na portugalsko kolonijo Goa in ne bi mogel protestirati proti Titovemu podvigu. Drugi vodja tega bloka, egipčanski Nasser, tudi oslabljen, odkar se je Sirija izločila iz njegove umetne tvorbe Združene Arabije, je med indijskim napadom na Goa portugalskim ladjam zaprl suški prekop, čeprav je prekop mednaroden. Prav tako ne bi Nasser, v slučaju Titovega vmešanja v Albanijo, dovolil nobeni kitajski ladj, naloženi z orožjem za Albanijo, prehod skozi suški prekop. Pred kratkim se je Tito tudi o tem razgovarjal z Nasserjem, ko ga je obiskal v Kairu.

Na Balkanu se tako zbirajo oblaki krize. Krizo je povzročila rdeča Moskva. Je to kriza znotraj komunističnega bloka, med rdečimi rivali, med Hruščevom in Maočetungom. V tej krizi Tito služi rdeči Moskvi, ne zato, ker bi se je bal, pač pa zato, ker je njen zvest opredeljen, kakor je bil od tistih svojih mladih dni, ko je še v jugoslovanskih zaperih koval državljansko vojno in komunistično revolucijo v Jugoslaviji.

Moskvi in mu zaupal, da nasprotuje Maočetungovi poljedelski politiki kmečkih komun. Hruščev mu je zagotovil svojo podporo, nakar je maršal Peng po vrnitvi v Peking napadel Maočetungovo poljedelsko politiko. Na sestanku kitajskega CKKP avgusta 1959 je Peng pred vsemi člani napadel Maočetunga, kritiziral uprabo njegovih vojakov za delo v komunah in zavrgel Maočetungove trditve, da je dvignil življenjsko raven na Kitajskem.

Maočetung je dal takoj po sestanku Penga aretirati kot „desničarskega oportunisto“ in ga obtožil, da se je kot bivši član Kuomintanga samo iz koristolovskih razlogov pridružil partiji. Peng se je prostovoljno v zaporu javil za delo na polju kot navaden kmet, nakar ga je Maočetung poslal v upravo neke oddaljene komune.

Maočetung je seveda izvedel, da je Penga naščuval Hruščev in Hruščeva obtožil vmešavanja v notranje zadeve Kitajske in njegove partije. Zahteval je od Hruščeva opravičilo. Hruščev se opravičiti ni hotel. Nasprotno, Hruščev je na komunističnem kongresu v Bukarešti junija 1960 napadel Maočetunga, da preganja „tovariše, ki kakor koli pridejo v stik z ZSSR“.

Vse to je še povečalo razlike med Hruščevom in linijo „ščitja“ s kapitalističnim Zahodom in Maočetungovo revolucionarno linijo neizbežnosti vojne z zahodniaki ter je tako spor polagoma prišel na dan.

V tem sporu se je večina ameriških in evropskih komunističnih strank postavila na stran Hruščeva. Med nedavnimi se je Hruščevu pridružila KP Znanje Moncolije. Druge partije pa so doslej razvrščene takole:

Nasibajo se k Hruščevu, toda so neodločene: brazilska, indijska in japonska; nasibajo se k Pekingju, toda so neodločene: birmanska, indonezijska, malajska, maroka in samska; odločno na Maočetungovi strani so: albanska, avstralska, severnokorejska in severnovietnamska komunistična stranka.

Nevarnost komunizma v Indoneziji

Napetost med Indonezijo in Nizozemsko zaradi Nove Gvineje, ki jo hoče indonezijski predsednik Sukarno za vsako ceno zavojsčiti, po zgledu Nehrujevega napada na portugalsko kolonijo v Indiji Goa, še vedno narašča. Kaže, da je nizozemska vlada izžrpala vse možnosti, da bi pripravila Sukarna na mirne razgovore o bodočnosti kolonije.

Posredovalno in pomirjevalno vlogo je pri teh poskusih igral Washington, toda, kakor že velikokrat drugje v podobnih okoliščinah, tudi tokrat brez uspeha. ZDA so resno zaskrbljene zaradi nevarnosti vojne med Nizozemsko in Indonezijo. Taka vojna bo namreč spravila v nevarnost strukturo obrambnih pogodb proti komunizmu v jugovzhodni Aziji, ki jo je z veliko težavo spravil pokoncu bivši ameriški zunanji minister Foster Dulles.

Sama Nova Gvineja igra pravzaprav majhno vlogo v tem problemu. Težko vprašanje je namreč ravnotežje sil v Indoneziji sami.

Sukarno je za svoje grožnje proti Nizozemski dobil vso podporo v indonezijski komunistični stranki, od rdeče Kitajske pa že precejšnje količine orožja in moralne podpore. Komunisti so doslej v tem delu sveta storili vse, da bi

se Sukarno z Nizozemsko čimprej spopadel.

V slučaju spopada bodo imele ZDA, ki so se doslej trudile, da bi Indonezijo obdržale nevtralnno, zavezane roke v tekmju z Moskvjo. V spopadu se ne bodo mogle postaviti ob stran Indoneziji, ne bodo pa mogle pomagati tudi ne Nizozemski. Komunisti, ki so že sedaj močan politični faktor v Indoneziji, bodo tako, zaradi ameriške neodločnosti, takoj oznanili, da sta samo ZSSR in rdeča Kitajska resnična zaveznika Indonezije. ZDA ne vedo, kakšen odgovor bodo v tem slučaju dale Sukarnu, če jih bo pozval na pomoč proti Nizozemski.

ZDA upajo, da bo vojna med Indonezijo in Nizozemsko, če bo do nje prišlo, kratka. Tako trdijo v amerškem zunanjem ministrstvu. Čim krajša bo vojna, tem manj bodo imeli komunisti možnosti izkoristiti položaj v svojo korist. V slučaju pa, da bi komunistom uspelo priti do vodstva države, pa bo v jugovzhodni Aziji nastala nova Kuba.

Komunistična Indonezija bo tako obvladala vse jugovzhodno azijsko področje in uničila vse dosedanje zavezniške napore za ohranitev tega področja izven komunističnega bloka. Učinek bo porazen za vse protikomunistične sile v Malaji, Siamu, južnem Vietnamu in v Laosu.

I Z T E D N A V T E D E N

Potres v Čilu. Pretekli teden je močan potres opustošil 12 čilskih južnih provinc, prav istih, kjer je leta 1960 povzročil ogromno škodo in veliko človeških žrtv. Zadnji potres v prejšnjem tednu je bil tudi precej hud, vendar je zahteval samo dve človeški žrtvi, večja pa je materialna škoda, predvsem v Puerto Montt in v Concepción.

Na seji Sveta Organizacije ameriških držav v Washingtonu so uradno vzeli na znanje zaključke konference v Punta del Este glede izključitve Kube iz te organizacije. Kubanski predstavnik je seveda prišel na sestanek ter hotel govoriti. Predsednik Sveta mu je vzel besedo, kljub temu je kubanski predstavnik še izjavil, da je prišel na sejo, čeprav ga niso več povabili, da bi protestiral proti nezakonitemu postopku.

Venezuelski predsednik Betancourt se je v zadnjem govoru dotaknil dogodkov in izgrediv v Caracasu. Obtožil je komuniste, da prejemajo navodila, orožje in denar iz Moskve in Kube. Vlada bo postopala proti vsem, ki so povzročili izgrede, z vso težo zakona.

Španija je zaprosila za sprejem v Skupno evropsko tržišče. Seveda so se že pojavili glasovi proti sprejemu. Tako je Mednarodna zveza svobodnih delavskih sindikatov proti sprejemu španije, češ, da so evropski narodi z ustanovitvijo S. E. T. hoteli zavarovati mir in svobodo. V španiji pa da ni svobode.

Leta 1953 so britanske čete preprečile udar, ki ga je v britanski Gvajani v Južni Ameriki pripravil levičar Chedi Jagan. Zadnji teden pa so prišle v Gvajano spet britanske čete, to pot na prošnjo istega Chedija Jagana. Ta je na zadnjih volitvah zmagal in znova postal ministrski predsednik. Jagan je poklical britanske čete, ker je v koloniji izbruhnila splošna stavka. Jagan je obtožil desničarje, da ga hočejo zrušiti in celo umeriti. Stavkovno gibanje pa je predvsem naperjeno proti vladnim ukrepom o obveznem hranjenju denarja, o začasnih ukinitvi plačanih počinic in o določanju delavskih plač.

Urho Kekkonen je bil ponovno izvoljen za finskega predsednika. Dobil je 199 glasov od skupno 300 glasov; komunistični kandidat Paavo Aitio je je prejel 62 glasov.

Papež Janez XXIII. je določil 10 novih kardinalov, ki bodo 19. marca uradno imenovani v tajnem konsistoriju. Novi kardinali so: Nadškof v Santiagu de Chile msgr. Silva; nadškof v Limi (Peru) msgr. Landazuri; Belgijec msgr. Suenes, nadškof v Bruslju; superior dominikanske reda Browne (Irec); msgr. Da Costa Nunes (Portugalec); benediktinski opat Albareda, prefekt vatičanske knjižnice (španec) ter Italijani: msgr. Panico, nuncij v Portugalu, msgr. Antoniutti, nuncij v španiji, msgr. Forzi, nuncij v Belgiji in msgr. Cousa, prosekretar pri Vzhodni kongregaciji v Vatikanu.

V politični komisiji OZN sta ČSR in Romunija predložili poseben predlog, s katerim sta hoteli okrepiti kubansko pritožbo proti ZDA. Predlog je bil obdit z glasovi vseh južnoameriških držav, za predlog so seveda glasovale vse komunistične države, afrazijski blok pa se je v glavnem vzdržal glasovanja.

Po neuspehu v politični komisiji je komunistična Mongolija predložila naravnost Glavni skupščini OZN podoben predlog, o katerem je Glavna skupščina OZN razpravljala v ponedeljek.

Hudo neurje je povzročilo velike poplave v Nemčiji. Najhuje je prizadeta okolica Hamburga. Po neuradnih podatkih je neurje zahtevalo nad 400 človeških žrtv in razrušilo mnogo obrambnih jezov v obalnem pasu dolgem 600 km. Voda se le polagoma odteka, doseglja pa je celo prva nadstropja hiš ter je prekinila železniške in cestne zveze.

ZSSR je znova načela vprašanje treh letalskih prehodov, ki jih uporabljajo zahodni zavezniki in ki vežejo Berlin z Zahodno Nemčijo. Sovjeti so začeli uporabljati pri omejevanju letalskih prehodov novo taktiko. Sovjetski častnik v Centru za zračno varnost — edini organ, v katerem so še vsi nekdanji zavezniki — je skušal že nekajkrat omejiti polete zavezniških letal s tem, da je napovedal uporabo letalskih prehodov v izključno uporabo sovjetskih sil in sicer za nekaj ur do višine 2.500 m. Zahodni zavezniki so zaradi tega poslali ZSSR protestne note, ki jih ta ni sprejela. V ameriški noti je poudarek, da bo ameriška vlada podvzela vse korake za varnost leta in da bo sovjetska vlada nosila odgovornost za kakršno koli nesrečo ali incident, ki bi se mogel pripetiti zaradi letanja sovjetskih letal v prostoru letalskih koridorjev.

Voročlov, katerega je Hruščev na zadnjem kongresu sovjetske komunistične stranke označil za antipartijca, je prav gotovo rehabilitiran. Delavci v neki tovarni blizu Moskve so ga izvolili za kandidata za poslanske volitve, ki bodo 18. marca. Ker ni protikandidatov, bo gotovo izvoljen; delavci pa so ga seveda lahko imenovali za kandidata samo s privoljenjem stranke; torej ni več antipartijec!

Biv. belgijski kralj Leopold je po enotedenskem obisku v Argentini odšel v Brazil. V Argentini si je ogledal razne znanstvene ustanove, obiskal Mar del Plato, Bariloche, provinco Neuquen, bil v Córdoba, Tandilju, se vrnil v Buenos Aires, nato pa z letalom odpotoval v prov. Misiones k slapovom Iguaçu, odkoder je nadaljeval potovanje v sosednjo državo Brazil. Glavni namen njegovega obiska je bil ugotoviti možnost naselitve Belgijcev iz Konga v Argentini.

Za jasnost pojmov in načel

Jaz sem trgovec: kaj trgovec ve o večnosti? — Vatel je naša mera, vatel za robo in za svet še milja — s tem pa je konec naše večnosti. (Oton Župančič, Veronika Deseniška, Bonaventura.)

Pod naslovom „Za jasnost pojmov in načel“ smo v Svobodni Sloveniji z dne 26. oktobra 1961 pisali o odnosih nekaterih slovenskih izseljencev v Severni Ameriki do lista „Prosveta“, ki izhaja tam. Zapisali smo dobesedno takole:

„V Severni Ameriki izhaja list Prosveta kot glasilo narodno-napredne Podporne Jednote. Ta list stalno napada vse, kar je katoliškega, krščanskim idejam zveste naziva klerikalce, posebno pa napada vse tiste, ki so se med vojno borili proti komunizmu. Ti so za Prosveto izdajalci, krvoloki, fašisti, nemčurji itd. Ta lajna se v kolonah Prosvete ponavlja že nekaj let. Lani pred božičem pa je list Prosveta svojim bralcem tudi svetoval, naj nimajo Miklavža v družinah, kakor tudi ne verskih običajev okoli praznikov. torej popolnoma protiverski in nam sovražni list.“

Tako smo opisali list Prosveto. Nato pa smo navedli, da je prav ta list Prosveta objavil notico, da je „g. Suhadolnik lastnik potniške pisarne v Clevelandu, odšel v Slovenijo, da bo osebnostno uredil neke poslovne stvari podjetja.“ K tej informaciji pa je Prosveta dodala: „Pripominjamo, da je g. Suhadolnik naš stalni naročnik in oglaševalec v našem listu.“

Z ozirom na zgoraj naznačeno ideološko smer lista Prosvete in z ozirom na dejstvo, da je bil g. Suhadolnik domobranec in protikomunistični borec, smo mi ravnanje g. Suhadolnika označili kot znak dekadence orijentalce. Za nas je namreč nerazumljivo, da bivši protikomunistični borec podpira list, ki protikomunistične borece označuje za izdajalce, krvoloke, nemčurje, fašiste in ki napada vse, kar je v zvezi z vero.

To nedoslednost g. Suhadolnika smo mi grajali in nič drugega.

V zvezi s tem nam je g. Suhadolnik poslal pismo z dne 3. januarja, ki se glasi takole:

Spoštovani gospod urednik!

Prijatelji so me opozorili, da je bil v št. 43 Vašega lista, z dne 26. oktobra 1962 objavljen članek, katerega avtor je našel za potrebno, da omeni tudi mojo malenkost ter postavlja primer mojega potovanja v Slovenijo, kot zgled nenačelnosti in nejasnosti, ki se pojavlja v slovenski emigraciji.

Članek piše, da sem v Slovenijo potoval zato, da uredim „neke poslovne stvari“ svojega podjetja. Nisem nikomur dolžan odgovora za način, kako vodim svoje poslovne zadeve, pripomnil bi le, da podobno postopajo vsi drugi hrvaški potniški agenti v Clevelandu, ker je nač najprimernejše, da se vse podrobnosti potovanja zlasti večjih skupin uredi osebno, na licu mesta. Ker pa večina mojih potnikov potuje tudi v Slovenijo, mi je uspelo, da sem tudi sam dobil dovoljenje za pot v Ljubljano.

Dejstvo, da mi je bilo, kot nekdanjemu borcu proti komunizmu dovoljeno potovanje v Slovenijo, je treba zato jemati kot znak vse večjega popuščanja tamkajšnjega režima napram emigrantom in ne kot nezačelnost emigrantov, ali celo kot nekako izdajalsko početje. Poleg tega naj mi bo dovoljeno omeniti, da je že nekaj let pred menoj potoval v Slovenijo po privatnih opravilih akademski kipar France Gorše iz Clevelanda, ki velja za odličnega in značajnega moža — pa se čudim, da se ob njegovem potovanju v Ljubljano ni zražal niti Vaš list, niti Vaši clevelandski poročevalci!

Poleg tega, da mi članek očita prijateljstvo s Prosveto, mi na drugem mestu tudi pripisuje, da sem izredno naklonjen Stražarjem. Gospodu bi rad pojasnil, da smatram svoje politično mnenje za svojo privatno last, moram pa voditi svoje posle tako, da ne odbijam nobene slovenske skupine ali grupacije. To načelo pa mi narekuje tudi oglaševanje v vseh slovenskih časopisih, brez oziroma kakšno politično mnenje zastopajo.

Ameriško časopisje, radio in televizija, imajo lepo demokratično načelo, da ljudem, ki so bili v njihovih izdajah ali oddajah napadeni, dovolijo enako mero prostora in časa za njihovo obrambo. Upam, da je tudi Vaša demokratičnost resnična in da boste za to moje pismo našli prostor v svojem časopisu. Končno bi rad še dodal, da v slovenskem domobranstvu nisem bil oficir, temveč navaden vojak ter da se mi zdi delati iz poslovnih zadev neke osebe načelna vprašanja prav tako nedopustno, kot če bi se osebno življenje političnih osebnosti pričelo vlačiti po slovenskem zamejskem časopisju!

S spoštovanjem

Joseph Suhadolnik

Tako pismo g. Suhadolnika.

Priznamo, da nas je presenetilo. Piše o stvarih, ki imajo z našim članom, s katerim se smatra prizadetega, malo zveze ali nič. Mi n. pr. o njegovi poti v Slovenijo sploh nismo povedali nobenega mnenja, ampak smo dejstvo le zabeležili tako kot ga je zapisala Prosveta. Tudi danes nimamo namena razpravljati ne o njegovem ne o potovanjih raznih Hrvatov v domovino. Tudi bi bilo odveč braniti akademskoga kiparja Goršeta. Naše mnenje o takozvanem „popuščanju režima napram emigrantom“, pa smo že ponovno in jasno povedali ter so nam dogodki dali prav.

Poudarjamo, da smo grajali odnos g. Suhadolnika do Prosvete, ker slovenski demokratični izseljenec, ki je bil aktiven protikomunistični borec, ne bi smel podpirati in biti naročnik lista, ki blati našo protikomunistično borbo in zagovarja protiversko gonjo. Tej glavni misli našega članka pa se g. Suhadolnik v svojem pismu izogne in se tako niti ne dotakne jedra vprašanja, ampak le nekako pojasnjuje, da mora kot trgovec voditi svoje posle tako, da ne odbije nobene slovenske skupine ali grupacije, ter še dostavi: „To načelo, pa mi narekuje tudi oglaševanje v vseh slovenskih časopisih, brez oziroma kakšno politično mnenje zastopajo.“

Tudi glede pojma „politično mnenje“ je naše gledanje različno od stališča g. Suhadolnika. Zasuženje našega naroda po brezbožnem komunizmu je po našem mnenju nekaj drugega kot politika. Tudi nekaj drugega kot politika blatenje borbe našega naroda za svobodo. Prav tako je nekaj drugega kot politika protiverska gonja in podpiranje te protiverske gonje.

Ko smo brali pismo g. Suhadolnika, smo ga smatrali za nov dokaz, da je bil naš članek za jasnost pojmov in načel potreben. Prišli so nam pa v spomin nazori žida Bonaventura v Župančičevi Veroniki Deseniški, kot jih navajamo v začetku tega članka. Če bi jih smiselno prilagodili nazorom, ki jih v svojem pismu zagovarja g. Suhadolnik, bi se morali danes glasiti tako:

Jaz sem trgovec: kaj trgovec ve o večnosti? — Dolar je naš cilj, dolar pri poslih in v ostalem še dobiček, — s tem pa je konec naših načel.

NE MIKLAŽA NE BOŽIČA

Komunisti doma so s svojim dedkom mrazom za Božič in novo leto hoteli še bolj odvrtni pozornost otrok in dorasčajoče mladine od božičnih raznikov in vsega, kar je združeno z Miklavžem in rojstvom božjega Deteta. V Ljubljani so na tamošnjem gospodarskem razstavišču okoli božičnih praznikov in pred novim letom pripravili razkošne prireditve, ki so se vrstile vse dni. Na sed, Titovi cesti od Šubičeve ulice do Ajdovščine so bile vsak dan od 17 do 18 vešele prireditve lutkarjev, filmi, balet, artisti, izralci, pravilniški kotički, godba, prodajalci raznih slaščic ter spreved dedka mraza. Dedek mraz je prihajal vedno z velikim spremstvom. Na motociklji sta bila najprej dva bela medvedka za njim pa šest posrebnih jeepov z bobnarji, fanfaristi, snežinkami, za tem je dedka mraza vozil na jeepu medved. Kolono je zaključeval jeep z darili. Dedek mraz se je na dveh, treh mestih ustavil, spregovoril otrokom in jim želel srečno novo leto, na to se na odpeljal na gospodarsko razstavišče. Od tam pa vračal nazaj proti Križankam.

Na gospodarskem razstavišču so bile predstave vsak dan ob 9, 11, 14 in 16. Tu so bili vsak večer še posebni programi. Titova cesta od Šubičeve ulice do Ajdovščine in gospodarsko razstavišče je bilo razkošno razsvetljeno.

Na prireditve dedka mraza so vozili otroke in mladino tudi iz ostalih krajev ljubljanskega okraja. Iz Trbovelj in Jesenice so jih pripeljali kar s posebnimi vlaki. Tako kot v Ljubljani je bilo za novo leto po vseh ostalih krajih v Sloveniji in ostalih delih države. Tako komunisti mečejo milijone in milijone za razvedrilo in obdarovanje otrok, samo, da bi jih odtrgali od družin ter pritegnili nase.

Za novo leto niso rajali samo otroci, ampak tudi visoke komunistične osebnosti. Tito je s svojo Jovanko povabil izbrani krog svojih sodelavcev v razkošni dvorec na Brnjskih otokih. Tja so bili povabljeni: Edvard Kardelj, dr. Vlastimir Bakarić, Koča Popović, Kiro Gligorov, Vlado Popović, dr. Mladen Iveković, Nikola Minčev, dr. Slavko Komar, Anton Avguštinčič in član Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Bogdan Brečelj.

Gospodu dekanu Gnidovecu v spomin

Na Olševku, p. Predvor pri Kranju, je 2. februarja umrl gospod Karel Gnidovec, bivši dekan in župnik v Žužemberku in častni kanonik ljubljanske škofije, star 85 let. Na svet je prišel 26. oktobra 1877 v Velikem Lipovcu, župnija Ajdovec pri Žužemberku na Dolenjskem. Ta župnija je imela v svoji kroniki leta 1942 vpisanih 23 duhovnikov. Bil je sin ugledne Janžkove družine, ki je imela kar štiri duhovnike. Škof škofljanski dr. Janez Gnidovec in dekan Karel Gnidovec sta bila prava brata. Tretji duhovnik Anton Gnidovec je bil njen polbrat. Četrti duhovnik te družine pa je Albin Gnidovec, nečak prejšnjih. Zdej je župnik v Rock Springs, Wyoming, v Severni Ameriki.

Gospod dekan Gnidovec ni imel vse se brezskrbne mladosti. Mati mu je zgodaj umrla. Njegov oče pa je bil blag in zelo veren mož. Bil je med tistimi zelo redkimi verniki, ki je že tedaj pri Svetem Jožefu nad Celjem opravil duhovne vaje. Zaradi majhnih otrok se je drugi poročil. Ko pa je videl, da druga žena njegovima dvema sinovima, Janezu in Karlu, prave matere ne more nadomestiti, ju je oba poslal v srednjo šolo. Prvi je postal škof, drugi dekan. Njima sta sledila še polbrat Anton in nečak Albin. V isti vasi kakor škof in dekan Gnidovec se je rodil tudi prelat dr. Franc Grivec, bogoslovni vseučiliški profesor v Ljubljani.

Dekan Gnidovec je bil več ko 60 let duhovnik. Bil je torej zlatomašnik in biseromašnik. Bil je kaplan na Bledu in v šent Vidu na Dolenjskem. Leta 1909 je prišel v Žužemberk. Tu se je od kaplana naenkrat dvignil do duhovnega svetnika in dekana. V Žužemberku je z veliko duhovniško modrostjo in gorečnostjo pastiral do leta 1951. Ves čas je zvesto posnemal svojega modrega in uglednega prednika dekana Tavčarja, ki je prišel v Žužemberk star 58 let, pa je deloval tam dve leti manj ko 40 let.

Dekan Gnidovec je bil v vsem svojem življenju mož božji. Vedno je ljubil pravico in sovražil krivico. Odločno je preganjal laž in zmoto, toda ljubil je tiste, ki so se motili. Vgajal je z zgledom in besedo. Bil je izredno dober spovednik in odličan cerkveni govornik. Kadar je pretila nevarnost njegovim vernikom, je bil odločen, nepopustljiv in neizpros. Vse, ki so njegove vernike begali in zapeljevali z napačnimi načeli, je brez usmiljenja razkrinkal in jim odločno potegnil varljive maske z obrazov.

Toda dekan Gnidovec ni bil le skrben pastir svojih vernikov, ampak tudi velik prijatelj in duhovni oče svojih dijakov, bogoslovcev, kaplanov in duhovnikov v dekaniji. Vrata njegovega župnišča so bila vedno vsem odprta. Vsakega je z veseljem sprejel, mu gostoljubno postregel in se z njim ljubeznivo pogovarjal. Do sebe je bil vedno strog, do drugih pa vedno dober, prizanesljiv, velikodušen in očetovski. Kadar je bil v družbi, je pozabil na vse svoje skrbi. Ljubil je tudi zdravo, pošteno šalo. Nikoli pa ni iz njegovih ust prišla beseda, ki bi ne odgovarjala njegovemu poklicu. V vsako družbo se je znal hitro uvesti. Med bogoslovci je bil bogoslovec, med kaplani kaplan, med župniki župnik.

Dekan Gnidovec je bil osebnost, ki

Dekanu Bitnarju

Prve dni januarja smo izvedeli, da je nenadoma umrl v Lani, prov. Bolzano, dekan in banski svetnik, preč. g. Bitnar Pavlin. Služboval je v Podzemlju in na Vinici v Beli krajini, predvsem pa nam je ostal v spominu iz svojega dolgoletnega delovanja v Črnomlju. Čeprav je bil po rodu Čeh, ga je ljubezen do našega kraja in do našega človeka vodila v požrtvovalni, verski, gospodarski in kulturni aktivnosti. Sploh je bil neumorno prav do smrti. Zadnja leta pred svojim odhodom iz Črnomlja se je trudil predvsem za to, da bi bili viharji dnevi v Beli krajini bolj znosni. Če je bila črnomeljska župnija ustanovljena leta 1228 v mejni krajini kot obrambna postojanka krščanstva in, lahko trdimo, tudi kranjstva, je to nalogo obdržala še ob svojih sedemstoletnici, ko je bil njen župnik pokojni dekan. Do leta 1943 je preč. Bitnar Pavlin neumorno delal na verskem in kulturnem polju: prosvetno društvo, vzemimo en primer, je bilo tista leta s svojo knjižnico, z igralnicami, pevskimi in telovadnimi nastopi živ in svež izraz pristnega slovenstva. V svoji pesmi „Slovo od Bele krajine“ je pok. dekan izrazil tudi čustveno ljubezen do našega kraja in notranjo za-

je imela velik vpliv na vso žužemberško dekanijo in na ves žužemberški okraj. Komunisti so mu v knjigi „Belogardizem“ izrekli veliko priznanje. Dali so mu naslov „kralj Suhe krajine“. Toda dekan Gnidovec ni vladal nad Suho krajino s silo, orožjem in z zločini kakor komunisti, ampak s svojim ljubečim duhovniškim srcem, z večno resnico in ljubeznijo, z dobrotami, ki jih je delil in s svojo prosočo besedo, s katero je tudi svoje nasprotnike in sovražnike reševal lakote, smrti in okupatorskih kazenskih taborišč.

Nasprotniki dekana Gnidovca niso mogli razumeti. Delali so mu večkrat velike krivice. Na vse načine so ga gramotili in zaničevali. Toda vse to mu ni vzelo poguma za delo. Brezmejno je zaupal v Gospodovo in Marijino Srce. Stal je vedno trdno kot skala na svojem mestu, neupogojen, visoko zvrhan — tudi tedaj, ko ga je „ljudsko sodišče“ v Novem mestu obsodilo na smrt, pozneje pa pomilostilo na dosmrtno ječo. Zgodilo se je to po njegovi zlati maši. Nikoli ni omadeževal svoje duhovniške, narodne in slovenske časti.

Dekan Gnidovec je bil tudi med tistimi duhovniki, ki jih je zadela največja nesreča na tem svetu. Komunisti so mu maja leta 1943 porušili cerkev svetega Mohorja in Fortunata, za katero je s tako vnmemo in tako vzorno skrbel. Druga njegova nič manjša bolečina pa je bila, da se potem, ko so ga izpustili iz zapora, ni smel več vrniti med svoje vernike v Žužemberk. Zavejete je našel najprej pri svojem prijatelju duhovniku na Zaplani nad Vrhniko, potem pa je šel na Olševku, p. Predvor pri Kranju, kjer je imel lahki slovesno biserno mašo in kjer je tudi umrl.

Dne 12. julija 1961 je svojemu prijatelju duhovniku potožil: „Danes na god svetega Mohorja in Fortunata obhajajo v Žužemberku „Vedno češčenje“, seveda ne več v lepi farni cerkvi, ampak pri svetem Roku. Pa mi kljub temu misli uhajajo tja dol, saj sem še vedno „de jure“ (pravno) župnik žužemberški, čeprav „impeditus“ (oviran), ker ne smem več tja.“

Dekan Gnidovec je bil pravi krščanski junak. Ves čas duhovniškega življenja — nad 60 let — se je odločno bojeval za resnico in pravico. Zato more zdaj s svetim Pavlom govoriti: „Dobri boji sem dobojeval, tek dokončal, vero ohranil. Odslej mi je pripravljena krona pravice.“

Kakšen ugled in kakšno spoštovanje je užival med duhovniki in verniki, izpričuje njegov veličasten pogreb. Namesto škofa Antona Vovka, ki je bil bolan, ga je pokopal proš. g. dr. Franc Kimovec. Po škofovem naročilu se mu je v svojem govoru zahvalil za vse, kar je dobrega storil za Cerkev, za svoj narod in za svoje verno ljudstvo. Poudarjal je tudi moč njegove besede, s katero je mojstrsko klesal in vzgajal duše za večno življenje.

Njegovega pogreba se je udeležilo nad 50 duhovnikov in toliko vernikov, da jih cerkev na Olševku ni mogla vseh sprejeti. Na vse udeležence je naredilo velik vtis močno zastopstvo vernikov iz Žužemberka in okolice, ki so prinesli gospodu dekanu cvetja za slovo in so po njem izredno žalovali. Resni, zrel možje so ob grobu točili solze in zdihovali: „Izgubili smo zvestega, dobrega pastirja, vodnika in očeta.“

KOROŠKA

Predstavniki slov. manjšine na Dunaju

Na Dunaju so se sestali na 5. razgovoru predstavniki slovenske manjšine s člani avstrijske zvezne vlade. Sestanek, ki je bil 5. februarja, je vodil avstrijski zunanji minister dr. Kreisky; Slovence sta zastopala dr. Valentin Inzko, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev, in dr. Franci Zwitter. Navzoči so bili tudi koroški deželni glavar dr. Wedenig, namestnik deželnega glavarja Truppe in deželni svetnik Rader. Zastopnika slovenske manjšine sta izjavila, da je treba urejevati vprašanja v zvezi z izvršitvijo člena 7. državne pogodbe v duhu medsebojne strpnosti in ob upoštevanju načela vsestranske zaščite manjšine. V uradnem poročilu so zunanji minister in predstavniki koroške deželne vlade dali „zagotovilo, da si bodo, kakor doslej, prizadevali izpolniti še odprte želje slovenske manjšine v okviru obstoječih možnosti in v duhu pristnega sodelovanja.“

ARGENTINA

Predsednik govori z narodom

je naslov vrsti govorov, ki jih je začel predsednik republike dr. Frondizi prejšnji četrtek po radiu in televiziji o notranji, zunanji in gospodarski politiki svoje vlade.

V prvem govoru pod naslovom „Petroleji in politika“ je navajal, da je kot kandidat za predsednika postavil tri osnovne ideje: zakonitost, gospodarski razvoj in socialni mir v državi. Zatrjeval je, da je vsa štiri leta kot predsednik delal na izvedbi postavljenega programa. Omenjal je ukrepe za ureditev delovanja sindikatov, nato pa obširno govoril o delu, ki ga je vlada v zadnjih letih izvršila za gospodarski razvoj države, t. j. za povečanje proizvodnje petroleja, električne energije, jekla, graditev novih industrijskih podjetij, cest in za modernizacijo železnic. Poudarjal je uspehe, ki jih je vlada s tem obnovenim delom dosegla, ko je n. pr. proizvodnja petroleja v državi dosegla že take količine, da ga sploh ni treba več uvažati.

Po teh navedbah je odgovarjal na najrazličnejše napade in kritike dela njegove vlade, tako na očitke, da kot predsednik eno govori, drugo pa dela, da je makiavelist, kateremu je vsako sredstvo dobro, samo, da se ohranja na oblasti, da je rudninsko bogastvo države prodal tujemu kapitalu, da mu je odprl svobodno pot za prihod v državo itd. Obrambo svojega dela kot predsednik je zaključil z besedami: „Ne sprejemamo provokacije politikov-prevarnikov in nekaterih sindikalnih prvakov, ki so se sprevrgli v zagovornike prevrata, izvajamo zakon za ohranitev reda, ne da bi pri tem zlorabljali varnostne ukrepe in prekinjali demokratiški razvoj, ki se odraža v izvajanju popolnoma svobodnih in pravih volitev.“

Dr. Frondizi je prejšnji petek odšel v provinco La Rioja ter je izročil v promet novozgrajeni del mednarodne ceste, ki bo to provinco znova povezala preko andskega gorovja z mestom Copiapo v Čilu. Tudi tu je v govoru omenjal uspehe dosedanjega dela njegove vlade ter zavračal svoje kritike. V soboto je bil dr. Frondizi v provinci Córdoba. V mestu Alta Gracia je spustil v obrat daljnovid z visoko napetostjo med mestoma Alta Gracia in Dique Molinos, nato se odpeljal v mesto Córdoba, kjer je izročil 505 strojev in drugih naprav za vzdrževanje cest 160 občinam in 123 cestnim odborom.

Po tej slavnosti je imel v guvernerski palači govor, ki so ga radijske postaje prenašale po vsej državi. Naslov govora je bil „Duhovne vrednote in sedanjí načrt za gospodarski razvoj države“. Svoja izvajanja o nujnosti pridobivanja novih in vedno večjih materialnih dobrin za narod je utemeljeval tudi s citati iz del sv. Tomaža Akvinskega in zadnje papeške okrožnice Mater et Magistra. Poudarjal je tudi, da si je argentinsko ljudstvo postavilo jasno pot: premagati vse ovire in sektarske razlike, da bi se rešilo zaostalosti in odvisnosti od tujih koristi.

V Villa Gral Mitre je dr. Frondizi prav tako prejšnjo soboto izročil v obrat daljnovid z visoko napetostjo, ki povezuje omenjeni kraj z mestom Jesus Maria, v nedeljo je pa bil na veliki slavnosti, ki so vsako leto ob spravljajno žita. Tudi tu je imel govor o izvršenem delu svoje vlade.

V zunanjem ministrstvu je odstopil drž. podtajnik dr. Oscar Camilión. Na njegovo mesto je bil postavljen veleposlanik dr. José María García Álvarez de Toledo. Prav tako je odstopil gospodarski in politični svetovalec predsednika dr. Arnaldo Musich. Ostavki obeh sta v zvezi z zadnjo krizo zaradi zadržanja argentinske delegacije v Punta del Este, ko ni z večino ameriških držav glasovala za izključitev Kube iz Organizacije ameriških držav.

Nad Buenos Airesom je prejšnji petek zvečer divjala silovita nevihta z viharjem, ki je zaključila doslej najbolj vroč dan v tem poletju, ko smo imeli nad 36 stopinj vročine. Vihar je povzročil veliko materialno škodo. Samo na letališču Ezeiza je poškodoval 26 letal. Podrlo se je tudi nekaj hiš. Bilo je nekaj mrtvih, več pa ranjenih.

OTVORITEV NOVIH PROSTOROV

Argentinska krščansko demokratska stranka je imela doslej svoj sedež v skromnih prostorih v ulici Lavalle 1514. Sedaj pa je v tem pogledu lepo napredovala. V ulici Ayacucho 621 je bila v petek, 16. t. m. blagoslovitev in slovesna otvoritev novih lepih in reprezentančnih prostorov. Ob tej priložnosti so zbranim gostom in prijateljem govorili dr. Ramos Mejía, predsednik stranke Enrique de Vedia in drugi. Med povabljenimi gosti je bil kot zastopnik Slov. krščanske demokratske stranke g. Miloš Stare.

Novice iz Slovenije

Sv. oče Janez XXIII. je z odlokom povzdignil ljubljansko škofijo, ki letos obhaja 500-letnico svojega obstoja, v nadškofijo. Ljubljansko škofijo je ustanovil cesar Friderik, ko je 6. decembra 1461, na praznik sv. Nikolaja v Gradcu izdal ustanovno listino. Potrdil pa je ustanovo nove škofije z apostolskim pismom papež Pij II. dne 6. septembra 1462. Na ljubljanskem škofjskem sedežu se je zvrstilo doslej 30 škofov, od prvega žige Lamberga do sedanjega Antona Vovka. Najpomembnejši ljubljanski škofje so bili: Tomaž Hren, Jakob Missia, Anton B. Jeglič in Gregorij Rožman.

Novoljubljeni univerzitetni svet ljubljanske univerze, ki mu letos predseduje Jože Pernuš, je na eni zadnjih sej razpravljaj o poročilu rektorja univerze dr. Maksa Šnuderla o težavah najvišjega slovenskega učnega zavoda. Težave se ponavljajo med drugim ob reformah študija in financiranju te ustanove. Med težavami, ki se pojavljajo, so tudi te, da za sposobne moči, ki jih pridobi univerza, v Ljubljani zanje ne morejo dobiti stanovanj. Zaradi slabo plačanih asistentov mest mladih sposobnih moči tudi ni mogoče obdržati na univerzi, ker raje odhajajo v druge neprimerno boljše plačane službe. Rektor je navajal, da bo pomanjkanje novega sposobnega učnega kadra na univerzi v nekaj letih zelo akutno. In rektorjevega poročila je tudi razvidno, da je sedaj na ljubljanski univerzi vpisanih okrog 9200 študentov, t. j. toliko, kolikor jih doslej še nikdar ni bilo.

Beograjski kat. škof dr. Josip Učič je zaradi visoke starosti in boleznih zaprosil Vatikan, naj bi ga razrešil dolžnosti predsednika konferenc jugoslovanskih kat. škofov. Vatikan je njegovi prošnji ustregel ter je za predsednika škofjskih konferenc postavil zagrebškega škofa dr. Franja Šeperja.

SLOVENCIV ARGENTINI

BUENOS AIRES

Družinska sreča. V družini Marijana Rudeža in njegove žene ge. Nelke, roj. Zonjič, se je 10. februarja t. l. rodila hčerka Flavija-Rozana. Srečni družini naše čestitke.

Ga. Marija Belec je prišla iz Severne Amerike na obisk k svojim staršem v Ramos Mejjo. Želimo ji prijetno in zadovoljno bivanje med nami.

Smrt primorskega rojaka

Pretekli četrtek, 15. februarja, je umrl v Caserosu Leopold Madon, primorski rojak. Doma je bil iz vasi Bate pod Banjščico, dekanija Grgar. Tam je tudi dolgo let zvešč in vzorno vršil službo cerkovnika. Leta 1948 se je kot toliko drugih Slovencev, ki so raje šli v tujino, kot da bi klečevali komunističnemu režimu, umaknil v Gorico in nato prišel v Argentino. V potu svoje ga obraza si je postavil skromen do-

„Slovenski časnik“ je knjiga, ki je izšla v mariborski založbi Obzorja ter prikazuje pregled nastanka in razvoja slov. časnikarstva od izida Trubarjevega Koledarja 1557 mimo prosvetljenstva do Bleiweisovih Novic, Kranjske Čbelice, publicistične delavnosti v Celovcu in Grazu. Osrednje poglavje je posvečeno prvemu slovenskemu časniku Lublanskim Novicam in Vodnikovi časnikarski dejavnosti. Knjigo je napisal dr. Fran Vatovec, ki napoveduje tudi njeno nadaljevanje.

Bivša Sentsjakobska — sedarja Mestna ljudska knjižnica v Ljubljani je v decembru slavila 50-letnico obstoja. Ustanovil jo je leta 1911 že pok. Matija Rode. Prve prostore je imela v Vožarski ulici št. 2. Njen začetni knjižni sklad je obsegal 248 slovenskih knjig. Pozneje se je knjižnica preselila na Stari trg. Letno obišče to knjižnico do 95.000 ljudi, ki si v njej izposodijo do 300.000 knjig.

Umrli so. V Ljubljani: Anton Trebše, upok., dr. Jakob Hodžar, biv. sodnik, odvetnik in biv. nar. poslanec, Helena Rozman, roj. Snaj, Albin Pogačar, roj. Suhadole, klepar v p., Viljem Zupan, vž. el. uradnik v p., Viktorija Vidmar, roj. Kenec, Ludovik Devetak, zidar, Josipina Pangre, roj. Špec, Edi Kos, žel. nam. in Polde Kankelj v Bukovnici, Marija Bernik v Zireh, Stanko Poni v Vipavi, Angela Kopač, roj. Šušteršič v Mednem, Ignac Ukmari v Kopru, Marija Šumrada iz Podgore pri Ložu, Neža Knaflič, roj. Jesenko, vdova po prof. v Rovinju, Jakob Širaj, župnik in dekan v Mirni, Ana Čude, roj. Cotman, vdova Severkar v Brezovici.

V Ljudski skupščini LRS je bil sprejet predlog zakona o spremembah zakona o območju okrajev in občin v LRS. Po tem zakonu so dosedanje občine Loški potok priključili občini Cerklja.

mek v Caserosu. Pred meseci je moral iti na operacijo, ki je odkrila, da nosi v sebi neozdravljivo bolezen. Na posledicah te bolezni je sedaj tudi umrl. Zapustil je ženo in 13letnega sina. Pokopni je bil veren človek in zaveden Slovenec. Kot tak je bil tudi član Slovenskega doma v San Martinu. Zato je pri pogrebu, ki je bil 16. februarja na pokopališču v San Martinu, ta dom tudi zastopal eden od njegovih odbornikov, g. Karl Uršič. Pogrebne obrede je izvršil slovenski dušni pastir za San Martin g. Jože Jurak, ki se je na grobu v toplih besedah poslovil od dobrega pokojnika. Naslednji dan je zanj opravil pogrebno sv. mašo, Slovenski dom v San Martinu pa bo naročil za svojega člana še posebno sv. mašo ob priliki slovenske službe božje v San Martinu. Naj v miru počiva, užalosteni ženi in sinu pa naše iskreno sožalje!

EMILJAN CEVC

SKRINJA

(Iz zbirke „Preproste stvari“)

Hiša brez domače skrinje se mi zdi kakor človek, ki so ga za nekaj velikega opeharili. Reklji so mu: „Sedi kraj poti in razsipaj darila ter osrečuj ljudi!“ Tako so mu rekli in človek je bil vesel kakor otrok, ki sme prinesiti beraču kruha. Skakal je in plesal in njegov glas je bil podoben pesmi: „Vedli so mi dovolili; vsem ljudem smem podeljevati radost...!“ Ko pa je odprl roke, je pa videl, da so prazne, prazne kakor ledeniška kotanja in da nima ničesar, kar bi lahko podelil. In tedaj je šel in se zgrudil v duši; nič več ni bilo smehljaja na njegovih ustnicah, star je bil in osamljen. Nobenemu človeku se ni znal približati in nihče se ni zmenil zanj, kajti bil je kakor presušen studenec, ob katerem nihče ne išče napoja. Za nekaj velikega so ga opeharili...

Hiša brez domače skrinje — opeharjena hiša, podobna drevesu, ki se mu je črv zajedel v srčiko debla. Mnogo je danes takih človeških bivališč. In črv se zaje še v človeka, izpije mu vso preprosto srečo, ki mu jo je zemlja darovala v radost...

Toda v naši vasi še utripajo lese na srca skrinj; te zveste čuvarice še skrivajo domače zaklade in le ob največjih praznikih se odpro.

Videl sem po kaščah velike skrinje: kakor prastare skrinje zaveze poživajo pod plaščem prahu, polne žita in semen. Njih življenje je podobno

življenju starih pastirjev, ki v divji samoti spoznavajo jezik zemlje in živali. Blíže so zemlji kakor ljudem. Dvogovori z žitom in plodovi zemlje so jih naučili prvinskih resnic, ki jih človek nikdar ne more dojeti.

Toda v hišah, sredi našega življenja, bivajo druge skrinje, lepše in zaupnejše, podobne ženi, ki spremlja naše življenje v tistem umevanju in vse posveti z dotikom svojih dlani. Stare matere so se sklanjale nad njimi, svatovsko vriskanje še zveni iz njihovih stranic in pesem o nesrečni Mladi Bredi, ki je zajekala:

„Ko mi boste balo nakladali, nakladali, v skrinjo jo spravljali, šlarasto mi pečo zgor denite, jo vrh vsega blaga položite. Peče bodem najprej potrebovala, z njo si srčne rane zavezvala...“

Ob tej pesmi zažive v mojih očeh tiste velike grajske skrinje, pred katerimi so poklekale grajske gospe in gospodične v dolgih večerih, ko so se jim močje in ženini borili po dalnjih bojiščih in so vsem pevecem utihnile citre. Drugo za drugim so jemale iz skrinj platno in volno, svilo in težki gentiski škrlat, grško svilo in laški žamet; alapovje belih tančic jim je obililo roke, kožuovina je zadušala po živalih in ta vonj jim je napolnil telesa z bolečo strastjo. Oči so se jim izgubljale v lesketu zlatih veržic in sponk, biserne

PETER CAPUDER 70-LETNIK

S Petrom se pozna že štiri desetletja. Vedel sem, da se mu približuje neizogibljivi trenutek, ko si bo moral naložiti svoj sedmi križ. Ta trenutek že trka na vrata in ne smemo ga prezreti, kajti v Petru je posebljenih mnogo onih lepih lastnosti, ki so pripomogle, da je mogel naš narod v času avstrijskega suženjstva spopolnjevati svoje redke vrste razumnosti s pridno in nadarjeno kmečko mladino. Tudi Peter spada danes že v bolj redke vrste one navdušene slovenske mladine, ki je svoj svoj prosti čas posvečala narodni službi. Zasluži torej, da se ga spomnimo z vso iskrenostjo, ko bo v četrtek, dne 22. t. m. praznoval svoj pomembni praznik.

Peter je bil rojen v Sp. Kosezah v kamniškem okraju l. 1892. Oče Martin je bil manjši grutar. Ker je bilo njegovo posestvo blizu farne cerkve, je na župnikovo prošnjo opravljal tudi mežnarske posle, kar mu je bilo tem lažje, ker mu je družina štela 8 otrok. Tako se je Peter vadil že v šolski dobi nalog, ki niso spadale v njegovo poklicno delo pastirja. Rad je zvonil, ministriral, pritrkaval in ko je nekoliko dorastel, izbral ga je dekan Bizjak v Moravčah za prvega ministranta. Po tej prostovoljni službi se je pridružil pevcm na koru. Šolo je obiskoval na Brdu, ter ga je njegov skrbni učitelj priporočil staršem, da ga pošljejo zaradi nadarjenosti v višje šole. Toda ni bilo dovolj sredstev in tako se je Peter odločil za krojaški poklic. Učno dobo je nastopil pri mojstru Grobelniku v Ljubljani.

V svojem prostovoljno izbranem poklicu je Peter hitro napredoval. Svoj prosti čas je porabil za čitanje Mohorjevih knjig. No, kmalu so ga tovariši izvalili v družbo. Pa se jih je otrešal in našel pot med dilefante, ki so prirejali poljudne dramske prestave. Pozneje je zvedel, da je to dramska sekcija socialistične mladine. Sodeloval je z zanimanjem, ter večkrat nastopil, med drugim tudi v Trstu. Pozneje je našel pot v Sokola, kjer ga je veselje do telovadbe tako navdušilo, da je vse drugo društveno sodelovanje opustil. Telovadil je pri Sokolu I na Ledini, ki ga je vodil dr. Pavel Pestotnik. Leta je znal svojim telovadcem vcepiti tudi narodno zavest in pa duševne vrline, ki morajo diti pravega Sokola.

Ker se je Capuder hotel v svoji poklicni stroki čim bolj spopolniti, je pogledal tudi nekoliko v svet, kakor je bila takrat navada pri naši obrtniški mladini. Tako je bil v Pazinu, Zadru, Pulju in Zagrebu, dokler ga niso poklicali k vojakom. Imel je srečo, ter je bil dodeljen 17. inženjski artileriji v Pulju, kjer je služil polnih pet let, z ozirom na vojno v letih 1914-1918. Med vojniki je širil zanimanje za telovadbo, ter je s pomočjo enega sokolskega tovariša in s dovoljenjem četnega komandanta Čeha priredil en javni nastop vojakov telovadcev.

Po vojni se je vrnil v Ljubljano, ter se je, poleg svojega poklica, s pol-

no vsemu posvetil sokolskemu delu. Napredoval je hitro, bodisi kot telovadelec, bodisi kot vaditelj. Po odstopu Staneta Vidmarja je bil izvoljen za društvenega, a malo pozneje tudi za okrožnega načelnika. Sodeloval je na nekaterih vsesokolskih zletih, ter je kot tekmovalac dosegel vedno častno mesto. Toda ni ga za dolgo privlačila Ljubljana. Zahotelo se mu je zopet k morju, ki ga je vzbujal za časa petletnega bivanja v Pulju. Zelo ugodna

ponudba iz velike vinodolske občine Bribir v Hrvatskem Primorju ga je vzbudila zopet v bližino morja. Tam so ga sprejeli z velikim veseljem, ker so potrebovali strokovno sokolsko silo. In ne zaman, kajti za časa svojega petletnega bivanja v Bribiru je zelo povzdignil sokolsko delo v celem Vinodolu, ter organiziral celo vrsto telovadnih nastopov v raznih krajih Hrv. Primorja. Le nerad se je odtrgal od tega prijetnega kraja, toda želja za spopolnitvijo svojega strokovnega znanja ga je napolnila v višji krojni tečaj na Dunaju, ki ga je obiskoval več mesecev in ga dovršil z odličnim uspehom. V prostem času se je udeleževal v češkem Sokolu v IX. okraju. Medtem se je odločil, da odpotuje v južno Ameriko, kar je tudi storil. Prišedši v Buenos Aires leta 1930 se je kmalu moral prepričati, da ni vse zlato, kar se svetli. Toda hitro se je vživel v nove razmere, zlasti še, ko je našel prav prischen sprejem v Sokolu — La Paternal. Tu mu je bilo takoj poverjeno tehnično vodstvo, ter je kmalu zbral v telovadnici lepo število članstva in naraščaj. Petrovo strokovno znanje in njegovo požrtvovalno delo je silno pospešilo društveni napredek, število telovadcev je vidno raslo, pa tudi tehnični napredek je močno poskočil od nivoja v ostalih štirih sokolskih društvih v Capitalu, od katerih je še eno bilo jugoslovansko, dva češka in eno rusko. Pri javnih nastopih se je množilo med gledalci domače prebivalstvo, ki ni bilo vajeno takšne vrste telesno vzgojnega dela. Rekordni uspeh je dosegel Peter na javni tel. l. 1931, ko je z delno pomočjo ostalih bratskih društev postavil na telovadišče nad 140 telovadčev. Domači tisk je z obširnimi poročili in slikami komentiral ta uspešni nastop. Žal pa je poseglo v

Vsak teden ena

STARKA ZA VASJO

Srečko Kosovel

Lačni otroci ležijo na senu, 13
burja vihra skozi lino
pod nizkim, sivim čelom hiše —
noč je pokrila ravnino.

Mali sanja: droben krompirček,
ne eden — polna skleda.
Tiho stopa za temno vasjo
raztrgana sivka Beda.

Drugi sanja: krompirček v obliki
mrzle ročice ogreje.
Tiho stopa za hišami
in se ledeno zasmee.

Tretji, četrti in peti in vsi —
tisoč in več — jaz ne morem spati.
Ničesar nimam in vendar mislim:
vse, o vse bi vam moral dati!

to vzorno delo sovražno rovarjenje levičarsko-separatistične klike, ki je težila za uničenjem vsega, kar je delovalo v duhu jugoslovanskega patriotizma. Odbor proti temu rovarjenju ni imel dovolj močne idejne zaslombe in je popuščal in ko se je celo društveni starosta pridružil teroristični akciji, je društvo leta 1934 razpadlo. To je bil hud udarec za našega Petra in razočaran se je odzval vabilu Sokola I v centru, ki mu je ponujal tehnično vodstvo.

Ko so l. 1936 pristopili k osnutku Sokola v Dock Sudu, se je Peter odzval vabilu in je bil izvoljen na ustanovnem občnem zboru za načelnika. To je društvo, ki še danes obstoji in ga po tehnični strani že več let zopet vodi Peter. Dočim je Sokol I Center tudi tekom predvojnih let podlegel raznim napadalnim akcijam, se je Dock Sud krepko in uspešno ubranil vsem poizkusom uničenja, ki so se večkrat ponovili, a najbolj ogrožena bitka se je bila za obstoj društva in za ohranitev Jugoslovanskega doma v demokratskih jugoslovanskih rokah tik pred koncem svetovne vojne. Nahujskani ko-hoteli izriniti iz Doma in iz Sokola nasprotnike jugoslovanskega komunistični elementi so za vsako ceno stičnega režima, ali ni se jim posrežilo. Peter Capuder vključ svojimi sedmim križem še vedno zgledno in požrtvovalno izvršuje sokolske dolžnosti, ter aktivno deluje kot društveni načelnik, direktor lista Sokolski Glas in član Osrednjega odbora za obnovo Sokolstva. Iskreno želimo slavljenju, da bi tako ostalo še dolgo vrsto let, ter da bi naš dragi Peter še dočkal čas, ko se bodo tudi naši mlajši, ki so kot deca in naraščajniki telovadili še v domovini v sokolskih vrstah, zavedli, da tudi njih dosega častna dolžnost, ostati dosleden idealom, za katere so se navduševali v rani mladosti. Ni bojazni, da bi ideje, ki vzpodbujajo našo voljo v prid nesebičnega dela pri telesni in duševni vzgoji širokih narodnih plasti, mogle kdaj zastareti, pa najsi prihajajo iz sokolskih, fantovskih ali drugih virov. Zdravo, Peter!

J. Jc.

usmiljenja, da bi mi v bolečem odzvoiku izkričala zadnjo skrivnost...

Povedala bi mi, kako je bilo tedaj, ko je sedel na njej otrok in so rekli: „Preljubi ženini, skrinja je zapečaten; ne moremo je odpreti, dokler je ne odpečatš.“

Potem bi mi govorila, kako se je sredi smrečic in zastavic peljala skozi sončni dan, ko so krugljčki zvončkljali in je pela harmonika, na skrinji je ležal velik hleb kruha, v njem so tičale vilice, na vilicah pa je bil nataknen masten flancat.

Dolga je njena povest in obraz žene, ki se je na začetku povesti v svoji razcveteli mladosti prvokrat sklonila nad skrinjo, je na koncu zgodbe nabrdan in uvel kakor lanski sad.

Toda rad bi govoril o najlepši skrinji in najlepšem sreču naše vasi.

Kakor bela ovca z rdečimi očmi leži Nežina hišica na robu vasi, kjer zavije ob križu med gore ozka dolina s svojim kolovozom, potokom, nekaj krpa-mi njiv in s preobiljem senc, kajti sonce se le kratek čas mudi v njej.

To je dom osamele žene z rdečimi oknicami in Marijami iz voska in porcelana, z mnogimi svetniškimi podobami in križci vseh velikosti, s papirnatiimi in voščenimi rožami in snežnobelim prtom na mizi ter z duhom po jabolkah, kavi in zdravilnih rožah, ki jih je žena nabrala po gorskih travah in gozdovih. Toda najlepše v hiši je velika skrinja ob peči.

Da, ta skrinja!
Kakor skrbna botra živi v svojem kotu in pozna vse nožloge in radosti

osamele žene. Pregrnjena je z vezanim prtom, ki se ji kakor povodenj pisanega cvetja in ptičev razliva čez robove. Spredej je poslikana s šopki rož — naši ljudje tako ljubijo rože! — in s podobami svetnikov kakor kapelica, da bi človek kar gledal in od začudenja sklepal roke. Sicer pa je vsa modra, modra kakor bi ji cela njiva lanelnih cvetov podarila svojo barvo. Pravilnost njenih ravnih ploskev se veže v trpko urejenost. Ključavnica je skovana v podobi srebrnega tulipana.

Ta skrinja je posoda Nežinih hrepenenj in zvestobe, čuvarica njenih spominov. In žena jo odpira počasi in spoštljivo kakor duhovnik tabernakelj. Resnično, človek mora čutiti spoštovanje pred svojim življenjem in svojimi spomini.

Kadar jo hoče odpreti, poklekne k njej, ter počasi, počasi obrača ključ v tulipanovi ključavnici. Kajti žena mora paziti, poslušati kakor zdravnik na utrip srca, čakati na pravi trenutek. Uho nasloni tik na pokrov — kakšna zaupnost je v tem priklonu glave! — usta nalahno razpre, oči so ji polne pažnje, se dihata si ne upa... Počasi obrača ključ, čigar bradica neslišno potuje neke nad naoljenimi zobci v steni skrinje. Dvakrat se je ključ že obrnil, zdaj gre v tretje. Nenadoma žena še bolj prisluhne, občutljive roke ji začutijo, da je v ključavnici nekaj prišlo, neko pero se nateza, žena mora napeti vso moč prstov, še malo, še malo... „Tik“ — v ključavnici nalahno počí — tedaj mora ključ hitro zasukati na levo in skrinja je odklenjena.

(Nadaljevanje na 4. strani)

SLOVENCI PO SVETU

AVSTRALIJA

Ze zopet je minilo dobrega pol leta od mojega zadnjega poročila. Po naklonjenosti uredništva naj mi bo dovoljeno prispevati vsaj malo o nas tu. Morda bo koga zanimalo, kako živimo pod zastavo „Southern Cross“ — Južnega križa. Avstralska državna zastava je namreč sestavljena tako: V kotu je angleška zastava, a ostalo polje je posejano s šestimi belimi zvezdami, ter vsaka od njih predstavlja po eno zvezno državo — Novi Južni Wales, Queensland, Victoria, Južna in Zahodna Avstralija ter otok Tasmanija. Vse te zvezde na modrem polju so položene v obliki križa. Seveda se bo poročilo nanašalo samo na tuk. razmere, kajti Avstralija je ogromna in bi v njeno področje lahko potopili skoro vso Evropo, še z dobrim delom evropske Anglije. V nasprotju z razsežnostjo ima pa prebivalstva komaj za dober London ali New York. Na podlagi tega si lahko vsak predstavlja razsežnost in gostoto prebivalstva na tem mladem, a v resnici najstarejšem kontinentu.

Avstralijo štejejo za najmlajši kontinent, dasiravno so že v 13. stoletju in v poznejših stoletjih v času odkritja Kolumba, Marca Pola, Magaljena in ostalih pomorščakov vse do Nizozemcev v 18. stoletju trdno verovali, da je južno od sedanjega polotoka Indonezije neka zemlja z imenom „Terra Australis“. Toda Benečan Marco Polo o tem ni nič podrobneje vedel. Obstojajo podatki, da so Terra Australis odkrili leta 1499, ne v sedanjih, ampak v vseh močih in nemogočih zemljevidih. Mnogo so o tem že pisali, a smatram, da tukajšnje prebivalstvo še vse premalo pozna svojo lastno zgodovino in lastno državo, kajti v šolah predvsem poudarjajo naslon na materno zemljo — Anglijo.

Velik preobrat v zgodovini Avstralije je napravil kapetan Arthur Phillips, ki je 26. januarja 1788 v pristanišču sedanjega milijonskega Sydneya v imenu takratnega angleškega kralja Jurija III. razobesil angleško zastavo ter s tem že takrat še nerazvito, a svobodno zemljo domačinov na vzhodni obali podvrget angleški kroni. Vedeti moramo, da so takrat Nizozemci imeli zahodno obalo pod imenom Nova Holandija. Ta dan, 26. januar, smatrajo kot nekaj rojstni dan Avstralije, ki je proglašena tudi za državni praznik. Imenovanega dne ne smatrajo samo za ustanovni dan Avstralije, ampak zlasti še za ustanovitev takratne kolonije Novega Južnega Walesa. Kapetan Arthur Phillips je postal prvi zastopnik angleškega kralja v novo pridobljeni deželi. Tako so letos proslavljali 174-letnico angleške Avstralije.

Té dni, koncem januarja, so se kakor druga leta zbrali v Canbri zastopniki raznih stanovskih organizacij in cerkva, da bi preučili vselitvena vprašanja. To so za državo zelo važna vprašanja in vedno bolj prodirajo v široko javnost, kajti Avstralija kot beli otok na robu vzhodne Azije čuti, kaj jo čaka, ako ne bo pametno rešila tega vprašanja. Vse pa kaže, da bo temeljna vselitvena politika ostala še naprej dosedanja, t. j. slonelna na načelu „White Australia Policy“ Politika bele

Avstralije: se pravi, da naj Avstralija ostane področje belcev.

Malo čudno se sliši, da se je v državi v novembru, tako kot v letih 1950 do 1953, pojavila gospodarska kriza. Vlada je omejila kredite, banke so zmanjšale posojila zlasti za gradnjo hiš, kar je imelo za posledico naraščanje brezposelnosti. Zaradi pojave gospodarske krize so omejili tudi vseljevanje tako kvalificiranih, kakor nekvalificiranih delavcev. Gospodarski krogi namreč zatrjujejo, da ima Avstralija še vse premalo obratov, da bi kar brez narčta mogla sprejemati kvalificirane in nekvalificirane vseljence.

Brezposelnosti v pravem pomenu besede tu pravzaprav ne bi smeli poznati, ker je dela preveč, toda „navidezno pomanjkanje“ denarja je vzrok vsemu zlu. Glas o brezposelnosti je prekoračil tudi državne meje ter sedaj nekatera velika nemška in holandska podjetja ponujajo svojim državljanom plačano vrnitev v domovino z zagotovilom stalne zaposlitve. Pravijo, da je gospodarska kriza najbolj prizadela tuk. zvezno državo Queensland, ki ima največji odstotek brezposelnih. Zatrjujejo, da je to krivica. Ta država se čuti za eno najbolj ogroženih v sedanjem razvoju Jugovzhodne Azije, kajti na severu v tropičnih predelih so cele pokrajine nenaseljene. Avstralija pač ni polagala važnosti na razvoj svojega severa. Ni se ji zdel važen zaradi takratnih holandskih in drugih kolonij in so vso skrb posvečali južnemu delu. Sedaj se je položaj prenoči spremenil in vlada si prizadeva, da bi v naglici nadomestila to, kar je poprej ves čas zanemarjala.

Glede nas Slovencev ni dosti spremembe. Odhajajo, a tudi novi prihajajo. Tako je število skoraj nespremenjeno. Mislim namreč na naše mesto Brisbane. Število naših ljudi se giblje okoli 100. Večina je iz tistega dela Primorske, ki je bil priključen Jugoslaviji. Nekaj je tudi starih naseljenecv. Razmerje med stari in novimi naseljenici je povsem prijateljsko. Imamo lastno društvo „Planinka“, ki pa ne uživa tistega ugleda, ki bi ga moralo imeti. Upamo, da se bo to zboljšalo. Društvo je za Božič priredilo obdarovanje otrok, za silvestrovo pa uspelo družabno prireditev. Kot slišim je za letošnje leto predvidelo več družabnih prireditev.

V decembru in januarju smo imeli več dežja kot pa sonca. Zato prehode vročine nismo imeli. Je pa kljub temu še vedno zadosti vroče, da so se v morskih kopališčih Queenslanda pojavili morski volkovi in psi ter povzročili med kopaleci velik preplah. Upravičeno, saj je bilo med njimi več smrtnih žrtev.

Pozdrav in srečno novo leto 1962 uredništvu in bralcem

Janez Primožič

PO ŠPORTNEM SVETU

V plavalnem stadionu buenosaireskega kluba Vélez Sarsfield tekmujejo najboljši plavalci južnoameriških držav za XVI. prvenstvo. Že na prvih tekmovanjih sta bila dosežena dva nova južno ameriška rekorda. Tako je Argentinac Luis Nicolao postavil nov rekord na 200 m prosto v času 2:6,6, na 100 m hrbtno (dame) pa je Venezolanka A. Rockambach z 1:16,4 prav tako izboljšala južnoameriški rekord. V waterpolu so se pomerili Argentina-Chile (5:0) in Brazil-Urugvaj (14:1).

V Vengenu v Švici so na velikem mednarodnem smučarskem tekmovanju

mogli izvesti zaradi slabih vremenskih prilik samo tekmovanje v slalomu, čeprav je bilo predvideno tekmovanje v alpski kombinaciji. Na startu je bilo kar 127 tekmovalcev. Presenečenje je pripravil Švicar Mathis, ki je premagal vse favorite Francoze in Avstrijce. Francoska zvezda Guy Perrilat je v prvem teku padel in si je zato povzročil možnost za dobro uvrstitev v končnem plasmaju. Toda v drugem teku je zašel v vsem siju in dosegel najboljši čas. Dobro se je uveljavil tudi Finec Manninen, ki je dosegel 11. mesto, kajti znano je, da Finci v alpskih disciplinah niso nikdar posegali v vrhove svetovne elite.

Januarja je bil v Ljubljani velik namiznotenški turnir, katerega se je udeležilo 147 tekmovalcev iz vse Jugoslavije. Manjkali so najboljši Zagrebčani Vogrin, Uzorinc in Hrbud, ki so ravno tiste dni igrali v Varšavi za pokal evropskih prvakov. Prvo mesto je zasedel Kranjčan Teran, ki je premagal prvaka Markovića; ta se je uvrstil na drugo mesto. Ljubljčan Kern pa je premagal Terana in dosegel tretje mesto. Prvo mesto je Teranu omogočil mladinec Večko, ki je proti Markoviću že vodil z 2:0, nato pa je popustil in izgubil z 2:3.

OBVESTILA

Odbor Slovenskega doma sporoča vsem svojim članom, da je umrl član g. Leopold Madon. S tem je smrt prvič psegla v članstvo doma. Pokojni Madon je imel poravnane vse svoje obveznosti do doma. Zato je odbor izplačal iz svojega Vzajemnega podpornega sklada vdovi znesek šest tisoč pesov. V imenu odbora je položil na krsto šopek cvetlic s slovenskim trakom odbornik g. Uršič Karel, ki se je tudi udeležil pogreba kot zastopnik Slov. doma v San Martinu. — Dalje sporoča odbor, da se bo sv. maša za dušo pokojnega Madona darovala dne 21. januarja v farni cerkvi v San Martinu.

Slovencem iz Carapachaya in okolice sporočamo, da bomo imeli v nedeljo, 4. marca zvečer v Slovenskem domu pustno prireditev s pestrim in zanimivim sporedom. Vljudo vabljeni.

Fante in može iz bivšega taborišča Trani vabimo na sestanek v nedeljo, 25. februarja popoldne ob 5. uri v sanmartinskem Slov. domu. Na sestanku nam bo č. g. Stanko Skvarča povedal zanimivosti iz svojega potovanja po Severni Ameriki ter sporočil novice o naših prijateljih, ki tam bivajo. Vsi vljudo vabljeni.

Za pustno družabno prireditev se v sanmartinskem domu prav pridno pripravljajo. Obiskovalce nameravajo presenetiti z nekaterimi izvirnimi in lepimi točkami. Kuhinja bo tudi založena z raznimi dobrotami.

Načelstvo Slovenske skavtske zveze sporoča, da snujemo nove člane do vključno zadnjega dne v marcu. Novi člani naj se javijo ali pismeno na naslov: Načelstvo Slovenske skavtske zveze, Córdoba 129, San Martín FGBM, ali osebno na istem naslovu ob sobotah od 10. do 12. ure popoldne.

Slomškov mladinski oder vabi vse slovenske otroke iz Capitala in Velikega Buenos Airesa k otroški igri „Desetka in sirotica“. Mladi igralci bodo uprizorili igro v nedeljo, 11. marca ob 4. uri popoldne v dvorani sester dominikanek poleg farne cerkve v Ramos Mejia. Vstopnice bodo na razpolago v predprodaji pri edornikih Slomškovega doma in v domu.

JAVNI NOTAR

Francisco Raul Cascante

Escribano Público
Pta. baja, of. 2.

Cangallo 1642

T. E. 35 - 8827 Buenos Aires

Na pustno nedeljo
4. marca ob 16. uri popoldne
na vrtu

SLOMSKOVEGA DOMA

Družabna
PRIREDITEV

s šaljivimi prizori kot: čarobni mlin, žabe, pri zdravniku, damski moderni orkester, Moulin Rouge iz Pariza, glušci. Preskrbljeno bo za dobro postrežbo. Poleg drugih dobrot bodo na razpolago domači krofi in okusne, na ražnju pečene — piške.

TRIGLAV - JAZZ.

Vsi toplo vabljeni!

SLOV. DOM V SAN MARTINU

bo imel na pustno soboto,
3. marca, zvečer v svojih
prostorih

PUSTNO
PRIREDITEV

Igra slovenski orkester Triglav-Jazz

SLOVENCI!

V hotelu PRIMAVERA
Avda. Luro 2525
Mar del Plata
T. E. 2-8425

dobite najboljša postrežbo po
zmernih cenah. V letošnji sezoni
so na razpolago tudi prenočišča
Rojakom se priporočata

ZORA in DANICA

NAJNOVEJŠE HLADILNIKE

BLED

ter vse ostalo za hišo in dom
Vam nudi vedno po najugodnej-
ših cenah

Novak

Cerrito 2245 Lomas del Mirador

Naš dom v San Justu vabi vse člane in prijatelje na

PUSTNO ZABAVO

v nedeljo, 4. marca 1962 popoldne. Za mrzlo pijačo preskrbljeno. V bogato založeni kuhinji ne bo manjkalo krofov. Tudi maske na razpolago. Mlade in stare pa bo zadovoljil slovenski orkester

„DONAU-MELODY“, Pričetek ob 3 popoldne.

Hipólito Irigoyen 2756

San Justo

ESLOVEIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare
Redactor: José Kroselj

Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires,
Argentina

CORREO
ARGENTINO
Central B

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión N 3824

Registro Nacional de la Propiedad
Intellectual No. 688.209

Naročnina Svobodne Slovenije za leto
1962: za Argentno \$ 530.—; za Severno
Ameriko in Kanado 7 dolarjev, za
pošiljanje z letalsko pošto 12 dolarjev
Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados
Unidos 425, Bs. Aires, T. E. 33-7213

Sociedad de Fomento

Slovenska vas v Lanusu

Pustna nedelja, 4. marca 1962
ob 16. uri.

Družabna
PRIREDITEV

Za zabavo, dobro jedajo in pijačo
se bodo pobirali odborniki dru-
štva, za poskočnost pa bo poskr-
bela vaška godba ŠKRJANČKI.

Vabljeni!

PRENOČIŠČA V MAR DEL PLATI

dobite z udobnostjo po zmerni ceni
PRI DRUŽINI PANGOS

Po dogovoru tudi uporaba kuhinje
in zelenjave z vrta. Kolektiv pred-
vrti, ki Vas pelje na kopališča.
Priporočata se

LUDVIK PANGOS

3 de Febrero 4522 (za žel. postajo)
Mar del Plata

AKO ŠE NISI?

Potem izboljšaj in izpopolni svoj
pletilni stroj z:

1. Avtomatično prestavo —
„Variador de frontura“

2. Aparatom za avtomatično
izbiro poljubnih volnenih barv —
„Alistador de colores“

ki ti ga nudi domače podjetje

BRATA PIBER

San Justo, Pichincha 3973.

S tem si zagotoviš sigurno,
stalno delo v vseh na trgu zahte-
vanih vzorcih, povečaš in izboljšaš
produkcijo in prihrano na iglah.

(Nadaljevanje s 3. strani)

Da, kovač, ki je izdelal to ključav-
nico, je bil mojster v svojem delu!

Pokrov škriplje kakor lesa na gor-
skem pašniku, ko žene pastir ovce v
stajo, in po vsej izbi se razlije vonj po
sivki, dobri, topli vonj, ki vznemirja
telo, pomešan z vonjem presnega pe-
rila in sladkim duhom blaga. Barve za-
žive v soncu; druga za drugo se oble-
ke, lepo zložene v skrinji, prebujajo:
ospetli iz tankega belega platna z
lepo nabranimi rokavci zašume kakor
brezovo listje: rožasti židani modrci,
ki so še ohranili oblike ženskih prsi,
zadihačo v ženinih rokavi; suknjena
krila s svilnatimi robovi se razvijajo;
pisane rute stresajo dolge rese in ena
je spreminjasta kakor večerna voda;
čipkasti robci, vezani prtički, tudi prti-
ček za jaslce z napisom: „Slava Bogu
na višavah...“, se zablešče v ro-
kah kakor mrtvi golobi s povenjenimi
krili. Prav v desnem kotu skrinje drem-
lje debela, v zeleno usnje vezana knji-
ga, največji zaklad Nežine skrinje, in
na njenih platnicah je zapisano z žla-
timi črkami: „O rožah, zlasti o tistih,
ki nucajo za človeške in živalske bo-
lezni.“ Knjiga je pisana na roko, z
drobno, zelo lepo pisavo, ki je že malo

obledele, in zraven so barvaste slike,
ki so prav tako na roko risane. Na teh
slikah cveto rože z rdečimi, modrimi
in rumenimi cvetovi, njih listi so zeleni
kakor bakren volk in teh rož je toli-
ko, da jih nihče ne more vseh poznati.
Nekatere imajo cvetove, ki jih je mo-
gla zemlja pogoltni le v veliki razpo-
sajenosti ali pijanosti; vse barve se kri-
žajo na njih; zdaj so cvetovi podobni
ptičem z razprostrtimi krili, zdaj žužel-
kam z dolгими tipalicami, zdaj pent-
ljam z šolenčkom... Nobena domišljija
bi jih ne mogla popisati. To so rože
prekmorskih dežel, pragozdov in veli-
kih močvirij, ki puhte pod tropično
sonce. Pod vsako podobo pa je z rde-
čilom napisano latinsko ime rože in bo-
lezen, ki jo ta roža ozdravi. Že sama
imena so kakor pesem: Viola mirabilis,
saxifraga rotundifolia, supervivum,
arthemisia... Tudi srce ima svojo rožo,
ponižno rdečkasto belo špajko — bal-
drian. Tu je arnika in rman, dobra
misel in gozdni črnilec in mnogo dru-
gih rož. Kar jecljam od začudenja, ko
jih gledam. In na prvo stran knjige
je nekdo zapisal: „Zdravnik rase v
srcu in prihaja od Boga.“ Nehote se
ozrem na Nežo. To knjigo je dobila
od botre in ta jo je podedovala po stri-
cu župniku, silno dobremu človeku, ki
je mnogo pomagal ljudem na duši in

telesu. Zdaj pa so vse te rože zavete
Neži na srcu in kadar se skloni
nad bolnika, začuti ta v nosnicah vonj
vseh z zdravilno močjo blagoslovljenih
rož, ki cveto v ženinem srcu. Toda Ne-
ža ve, da bo prišla ura, ko se bo morala
vsaj njena modrost skloniti pred božjo
voljo, ko bodo vse rože po travnikih in
gorah zanjo prenehale cveteti. Na tisto
tako, veliko službo zadnje ure čaka z
modrim trakom prevezan ovitek na dnu
skrinje: v njem je čisto nova rjuha in
skrinje zložena črna obleka s črno ruto.
Poslednja in velika skrb preproste žene,
ki je spoznala preveč gorja, da bi se
bala smrti...

Toda skrinja ima še predalce, kjer
so shranjene največje dragocenosti.

Tu je lesena škatljica z velikimi
uhani in rdečimi koradami, ki jih je
Neža nosila, ko je bila še dekle. Zraven
počivajo mašne bukvice s koščicem
križcem na platnicah, v svilenem pa-
pirju pa je zavrt za palčev noht velik
cekin, ki ga je Neža dobila od birman-
ske botre. Toda drugega denarja v skri-
nji ne najde. „To ne spada sem, je
premazano...“ pravi Neža. Denar, ki
se ga prisluzi z nabiranjem zdravilnih
rož, spravlja v omario, vzdano v ste-
no. Res, kaj naj bi počel umazani to-
likokrat prepleti papir poleg prepere-

lega lectastega srca z zrealcem in list-
kom, ki nosi napis:

„Srce dam ti in rokó,
če je tudi; teb prav tako.“

Shranjeno je v škatljici, ki še vsa
diši po rožnatem milu in ima na po-
krovcu naslikan šopek vijolic.

O, neznatne dragocenosti, ki preple-
tajo rožni venec Nežinega življenja!
Skrila jih je v mrak svoje skrinje kot
ljub, čeprav večkrat boleč spomin, bo-
leč kakor pismo, ki ga zdaj izvija iz
spreminjaste rute ter potem dolgo str-
mi v velike, nerodne črke na njem...
Prav na koncu je pripisano:

„Nežka, moli, moli! Ljudje so sto-
krat hujši od zverin!...“

To je zadnje pismo njenega moža.
Komaj ga je spoznala, že ga ji je vzela
vejska. In potem so se norčevali, da je
padel za domovino! Toda Neža vé, da
se ji je zgodila velika krivica, njej in
vsem ženam in materam, ki jim je ne-
kdo, ki ga niso ljubile in ki njih ni
ljubil, ugrabil to, kar so najbolj ljubile
— moža in sinove. Tamaž je padel —
nihče ne ve, kje počiva njegovo telo:
ali sredi širne travnate planjave ali med
skalami gorskih prepadoval ali na dnu
močvirnatih rek... Niti otroka ji ni
utegnil podariti. In žena si je nadela
črno oblačilo, poročno obleko zaklenila

v skrinjo, zadnje pismo položila vanjo
in z njim svoje srce. Posihmal je ostala
sama v svoji hišici, sama s svojimi
svetliški podčami, s soncem na belo
pogrneni mizi in s spomini v pisani
skrinji. Sama s svojo zvestobo umrlim
in z ljubeznijo do vseh žalostnih in po-
moči potrebnih.

Znotraj, na pokrovu skrinje, sredi
romarskih podob, je nalepljena oble-
dela fotografija moža-vojaka. Njegove
oči — nekoč so morale biti vesele in
žive — gledajo trudno in gore v čudni
vročici.

„Vidiš, to je moj Tamaž...“ pravi
Neža.

Šele pozneje sem se zavedel, da je
Neži njena skrinja več kot navadna skri-
nja: v spominih in v preprostem lecta-
stem srcu hrani tisto, česar ji zemlja
nikoli ne bo vrnila — srce njenega
moža.

Vidim, da si Neža z levico potegne
čez oči, ko z desnico spušta težki po-
krov na skrinjo.

„Ali bi pil malo kave?“ mi pravi,
kakor bi hotela prikriti bolečino. Ko
jemlje iz bele omare z modrimi cvetovi
porisano skodelico, se ji obraz kakor
vedno smehlja z dobrim nasmehom sta-
re žene; posut je z drobnimi gubami,
takó skrivnostno zgovornimi.